

Budgetunderlag för åren 2017–2019

Inledning

Vi lever i speciella tider. I budgetunderlaget som lämnades in den första mars 2015 skrev vi så här:

2015 inleddes på ett sätt som visar att vi lever i en tid där extremism, våld och främlingsfientlighet sätter stor prägel på både vardagen och konsten. De som utför våldshandlingarna lever med fördomsfulla föreställningar om vad det är att vara människa från olika kulturer. De är fyllda av intolerans och extremism som står i vägen för öppenhet och samverkan. En av de viktigaste åtgärderna att bryta detta mönster är att arbeta med att öka förståelsen för varandra. Samhället måste skapa större utrymme för fria tankar och offentliga samtal och därför är kulturen viktigare än någonsin. Kulturen speglar samtiden, oss själva och den tid vi lever i. Kulturen ger också bilder av historien som bidrar till att öka förståelsen av samtiden. Utan att förklara sig annat än genom sitt uttryck förmår kulturen, när den är som bäst, väcka insikter och känslor som hjälper oss förstå inte bara oss själva, utan även varandra.

Film är kanske den form av kultur som når flest medborgare och är också en kulturform som allt fler väljer att uttrycka sig genom. Filmen kan initiera offentliga samtal som inte utgår från låsta positioner, utan som genom den fria tanken tillåts leta sig fram till nya insikter. Få konstformer har väckt så många viktiga samtal, där insikter och åsikter kunnat mötas runt en berättelse. Få konstformer ha påverkat det offentliga samtalet i samma utsträckning som filmen. Få konstformer har bidragit till att göra vårt samhälle begripligare på samma sätt som filmen.

Föga anade vi då den flyktingsituation som vi har i Sverige idag, och därtill en växande främlingsfientlighet och extremism. Att flyktingar från krig ska behöva leva i rädsla för att deras flyktingförläggning ska sättas i brand, är något som inte får hända i ett rättssamhälle. Ansvaret ligger i att vidta åtgärder på alla nivåer i samhället, både kort- och långsiktiga. Att i detta sammanhang påstå att filmen skulle lösa några problem på kort sikt vore aningen naivt. Kanske löser inte filmen heller problemen på lång sikt, men i ett

samhälle som på alla nivåer försöker skapa broar mellan människor spelar filmen en viktig roll, som en viktig pusselbit i ett stort pussel.

Det är genom filmen vi speglar vår värld, vår samtid och vårt samhälle. Den får oss att reflektera över verkligheten och skeenden, och rör sig således bortom den vita duken vidare till våra medvetanden i ett ändlöst kretslopp. Amanda Björkman beskriver exempelvis (DN 2016-01-28) hur Sverige har mycket att lära av en turkisk spelfilm om övergrepp, barnåktenskap och kvinnoförtryck. Historien i den Oscarsnominerade *Mustang*, om fem systrar och hur deras tonår förändras efter falska rykten om att de skulle ha kommit för nära några pojkar på en skolavslutning, har flera beröringspunkter med hur svenska myndigheters rädsla för att trampa andra kulturer på tårna bidrar till att barn, flickor, sviks gång på gång.

I budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1, utg.omr. 17, s. 33) framhöll även regeringen följande:

Film i alla dess former är en av de viktigaste uttrycksformerna i vår tid. Filmen kombinerar flera konstformer, som rörlig bild, ljud och musik, tal och dialog. I fokus står berättelsen, ibland om mänskligt liv, ibland om helt andra saker, inte sällan kombinerad med stor fantasi och förmåga till konstnärlig gestaltning.

Filmen är också ett av de konstnärliga uttryck som påverkar oss människor allra mest. Det är ett allmängiltigt kulturfenomen som når de allra flesta oberoende av ålder och bakgrund. Med uppfordrande och angelägna teman kan film inspirera till diskussioner och omprövning av sådant vi tagit för givet. Ett brett utbud av filmer bidrar till vidgade vyer och ökad tolerans för det som är nytt och okänt. En konstform som når så många och handlar om så mycket är en väsentlig del av yttrandefriheten och har stor betydelse för vår demokrati.

Citatet visar på en god förståelse för hur viktig filmen är, för samhället och för individen. Men citatet leder också till att de ekonomiska resurserna måste stå i paritet med de ambitioner som budgetpropositionen ger uttryck för. Vi inser naturligtvis begränsningarna i det budgetpussel som regeringen lägger, men ibland kan också det som framstår som möjligt att nedprioritera, nämligen kulturen, visa sig vara det som i ett längre perspektiv skapar de största vinsterna för samhället och för vår demokrati. Med ganska små medel kan filmen bidra till något mycket större och bättre.

Som exempel från 2015 kan nämnas dokumentärfilmen *Förvaret*. Anna Perssons och Shaon Chakrabortys film skildrar livet inifrån Migrationsverkets låsta förvar där människor frihetsberövas i väntan på tvångsavvisning. Den belönades med en Guldbagge för bästa dokumentär och har rönt stora framgångar. Ett par tusen besökare har sett filmen på bio hittills, samtidigt har innehållet refererats flitigt i samhällsdebatten. Bland annat beskriver Jenny Nordlander (Nöjesguiden 2016-01-19) känslan efter att ha sett filmen:

”När filmen var slut ställde sig publiken upp i beundran, men applåderna var lågmälda. Vi hade blivit utbildade och berörda. Jag mådde illa. Kände skam, förakt och rädsla. Frustration”. Eller spelfilmen *En man som heter Ove* som slagit alla rekord i biosiffror. Den har i dagsläget setts av drygt 1,5 miljoner besökare och drar fortfarande en stor publik på bio i landet. Det är en film om en sur vit medelålders man, Ove, som blir bästa vän med en persisk kvinna i ett radhusområde i Sverige. I filmen har Ove förlorat sin fru och sörjer henne så mycket att han oavbrutet försöker begå självmord. Egentligen handlar dock filmen om hur det är att vara svensk, om nostalgin över det som har varit och det svåra i att släppa det förflutna och omfamna den nya dagen. Det nya är för Ove en mardröm, alltifrån nya grannar till en ny sorts bilmärke. Ove är fylld av fördomar mot andra människor, oavsett etnicitet eller sexuell läggning, men i själva verket handlar hans fördomar om honom själv.

Filmen *En man som heter Ove* ger dock bara ett perspektiv på hur det är att vara människa. Vårt uppdrag är att få fram fler perspektiv. Alla känner inte igen sig i ett medelklassradhusområde i mellersta Sverige. Vi behöver låta nya röster få berätta sina berättelser. Och naturligtvis ska filmstödsfördelningen vara jämställd. Men med de medel som finns idag finns inte utrymme att både släppa in alla nya röster samtidigt som vi låter redan etablerade filmare utveckla sina konstnärskap. När filmskapare får göra fler filmer utvecklas deras konstnärskap och filmerna når högre kvalitet. Detta ger i sin tur publiken både en bättre filmupplevelse för den aktuella filmen, samtidigt som filmkonsten utvecklas. Innovation inom filmkonsten byggs alltså både genom att få in nya röster och perspektiv och att låta etablerade filmare utvecklas.

Att debutera med en liten budget är en sak. De filmerna har ofta relevanta, angelägna berättelser med en stor konstnärlig höjd, filmer som reser runt världen på festivaler och sprider Sveriges varumärke som filmnation. Men de har sällan potential att nå en stor publik på bio, att nå in i det svenska folkhemmet som behöver få de nya perspektiv som filmerna oftast ger. Det är dessutom en typ av filmer som drabbas hårt av hur den rådande biografmarknaden ser ut och där få aktörer avgör en films chans att få ligga länge på repertoaren. En svensk lågbudgetfilm med en aldrig så angelägen berättelse, eller aldrig så välgjord, har idag inte en chans att nå en stor publik. De filmerna behöver tid på repertoaren, något som dagens kommersiella struktur inte möjliggör.

För att en film ska bli riktigt bred krävs en hög budget. En sådan film behöver lång tid i utveckling, många involverade och en gedigen postproduktion. Om vi ska få fram publika kvalitetsfilmer som har en potential att både tävla i Cannes och nå en stor svensk publik så kräver det erfarna filmare och stora budgetar. Sedan förra årets budgetunderlag skrevs har omsättningen på eftermarknaden minskat med drygt 146 miljoner kronor i form av minskade dvd-intäkter, därtill kommer tapp på hyrmarknaden. En bidragande orsak är den utbredda olovliga hanteringen av film som minskar intäkterna till upphovspersoner och andra rättighetshavare. Samtidigt har osäkerheten inför framtiden ökat. Från och med 2019 ser det i budgetunderlaget ut som att anslaget till film kommer att reduceras med 45

miljoner kronor, vilket inte står i paritet med uttalade ambitioner. Medlen till svensk film bör snarare öka än minska.

Det kan i sammanhanget konstateras att det, i och med uppsägningen av filmavtalet, inte längre finns medel för att samlat arbeta mot illegal hantering av film såsom sker utifrån filmavtalets stöd till åtgärder mot olovlig hantering av film i alla visningsformer. Vi hänvisar i denna del till vårt remissyttrande rörande departementspromemorian Framtidens filmpolitik. Frågan berör inte bara Kulturdepartementet utan i allra högsta grad både Justitie- och Näringsdepartementet.

En annan prioriterad fråga är tillgången till vår historia genom ett tillgängligt filmarv. Vår svenska filmhistoria är en skatt att leta ur, så länge vi kan det. På samma sätt som vi behöver förstå hur det är att vara människa idag, har vi behov av att förstå vår historia. Arbetet med att digitalisera vårt filmarv går stadigt framåt, men vi ser redan slutet på den finansiering som regeringen har anslagit för uppdraget. När medlen är slut 2018 kommer vi bara att ha hunnit digitalisera en liten del av filmhistorien. Prioriteringarna av vilka filmer som vi väljer att digitalisera bygger i dagsläget på en tro att regeringen inte kommer att avbryta detta viktiga arbete. Samtidigt tickar klockan obönhörligt på, framöver kommer såväl teknikutveckling som brist på kompetens försvåra möjligheterna att digitalisera.

Behov

För att den svenska filmpubliken ska få se både äldre och ny svensk film i framtiden behövs en långsiktig och tillräcklig finansiering. Digitaliseringen av vårt filmarv är ett tidskrävande uppdrag som kräver ett längre perspektiv när det gäller finansiering. För bättre kontinuitet i arbetet föreslår vi en höjning av grundbudgeten istället för att som nu bevilja medel till uppdraget med en stor pott i taget. För att ta höjd för långsiktigheten förordas istället att grundanslaget höjs till dess att digitaliseringen är klar och att anslaget därefter dras ned till ursprunglig nivå. Vi önskar därför en höjd grundbudget med 13,2 miljoner kronor per år från och med 2019 för att långsiktigt trygga digitaliseringen av filmarvet.

I nuläget har vi cirka 435 miljoner per år för utveckling, produktion, spridning och visning av ny svensk film. Nytt för i år är att 25 miljoner kronor av dessa är öronmärkta för att stärka visningsverksamhet och därmed bidra till en ökad spridning och visning av film i hela landet. Enligt regeringens prognos i budgetpropositionen för 2016 är i dagsläget signalen att det från och med 2019 blir en sänkning med 20 miljoner kronor per år, till 415 miljoner kronor. De öronmärkta 25 miljonerna försvinner år 2020 och då finns bara 390 miljoner kvar. Samtidigt är behovet redan idag 100 miljoner mer. Vi önskar därför en ökning med 100 miljoner, från nivån 435 miljoner till 535 miljoner per år.

Inför en ny filmpolitik

I maj 2015 kom regeringens förslag till ny filmpolitik, *Framtidens filmpolitik* (ds 2015:31). Promemorian har remissbehandlats och avsikten är att regeringen ska komma med sitt förslag till riksdagen nu i mars. Eftersom film har långa löptider har Filminstitutet sedan promemorian kom arbetat aktivt för att förbereda omställningen till en helstatlig finansiering. Genomlysningar har skett på en rad områden, bland annat beträffande den regionala verksamheten och talangutveckling. Den framtida stödgivningen utreds sedan i höstas i dialog med företrädare för filmbranschen och med hjälp av en referensgrupp bestående av såväl interna medarbetare som externa företrädare för branschen. Arbetet kommer att presenteras löpande under året med start till sommaren. Vi har även genomfört en rad samtal om den framtida filmpolitiken inom ramen för Filmrummet. Bland annat öppnades under Malmö filmdagar dörrarna till ett frukostsamtal om vilka möjligheter och utmaningar den nya filmpolitiken ger svensk film i allmänhet och Sveriges biografier i synnerhet. Efter att regeringen presenterat budgetpropositionen följde Filmrummet även upp med ett samtal där representanter från filmbranschen diskuterade innehållet och i samarbete med Stockholms Filmfestival anordnades ett seminarium om strategier och mål för framtidens svenska produktionsstöd.

Omställningen till helstatlig finansiering medför även kostnader för att slå samman de båda systemen med filmavtalsmedel och vad som brukar benämnas de filmkulturella medlen. Dessa kostnader bör inte belasta vare sig filmavtalets budget eller den övriga verksamheten. Filminstitutets styrelse har därför fattat beslut om att omställningen särredovisas och tas från eget kapital.

Budgeten för 2016 beslutades av riksdagen i december 2015. Samtidigt antog riksdagen en prognos för åren 2017–2019. Filminstitutet ser med oro på att prognostiserade medel från 2019 kraftigt minskar, särskilt mot bakgrund av att ny svensk film så väl behöver ökade resurser och att de särskilda medlen till digitaliseringen av filmavtalet upphör 2018. Inför en omläggning till helstatlig finansiering ser Filminstitutet därför behov av förstärkning på främst dessa två områden, till en fortsatt finansiering av digitaliseringen av filmavtalet och ökat stöd till produktion av svensk film.

Filmproduktion

Stöd till utveckling, produktion och spridning av film har flera olika funktioner. Den första är givetvis att få fram nya filmer som självständiga konstnärliga verk och visa dem

för publik. Den andra är att vidmakthålla kompetens, utveckling och infrastruktur på filmens område.

Med otillräckliga stödmedel riskerar vi flera negativa konsekvenser:

- Antalet berättarröster som ekonomin ger utrymme för kan inte växa. Detta får en direkt effekt på det demokratiska arbetet med kvalitet och breddad representation.
- Produktions- och distributionsbolag tappar kompetens och styrfart. Befintliga strukturer riskerar att raseras. Därtill kommer den höjda momsens på biografbesök.
- Färre personer kan försörja sig på filmarbete, vilket även påverkar närliggande kreativa branscher.

I förra årets *Komplettering till Budgetunderlag för åren 2016–2018 – beräkning av stöd till produktion av svensk film* pekade vi på filmbranschens stora behov av nya medel, oberoende av hur filmpolitiken finansieras. Resonemangen där är giltiga även för filmens behov idag, vi väljer därför att inte upprepa dessa här, utan hänvisar till dokumentet för en djupare förståelse.

Både bransch och politik använder uttryck som att filmbranschen blöder och att filmbolagen går på knäna. Det talas också om att det utförs en stor mängd obetalt arbete. Mot den bakgrunden kan man konstatera att ingen klarar en lägre nivå än dagens. All förändring måste därför gå ut på att höja stöden, såväl det totala filmstödet som stöd till enskilda produktioner.

Svensk film når stora framgångar internationellt, både på filmfestivaler och när det gäller export. Samtidigt har den svenska marknadsandelen sjunkit under 2015. Den blandning av svensk film som produceras, oavsett genre och längd, håller en hög kvalitet och har en stor bredd som är normbrytande, debattskapande och konstnärligt utforskande. Nya gränsöverskridande format som till exempel hybrider mellan dokumentär och spelfilm dyker upp och framtiden kommer med all säkerhet visa upp nya format som kommer ur möten mellan olika konstnärliga läger. Det är en välkommen utveckling som är i takt med tiden. Många av dessa filmer, särskilt de dokumentära, har långa processer bakom sig innan de når en publik och är kostsamma projekt. Det är sedan länge uppenbart att dokumentärfilmsprojekt oftast har alldeles för låga budgetar. Projektens kreatörer kan inte anses arbeta under vettiga förhållanden och ska det finnas möjlighet att leva upp till satta mål vad gäller kvalitet och publik är det avgörande att det tillskjuts medel så att snittbudgetarna kan höjas.

Det som saknas på den svenska repertoaren är fler av de publika kvalitetsfilmerna som skildrar angelägna ämnen på ett sätt så att de lockar en stor publik. Det är de så kallade ”flaggskeppsfilmerna” som samlar en så stor del av befolkningen att filmen och ämnet den skildrar blir en del av det allmänna samtalet. Det är ofta filmer som på olika sätt

lyckas ta tempen på det samhälle vi lever i idag och visar upp en värld många kan identifiera sig med. Sverige ser annorlunda ut nu jämfört med för både fem och tio år sedan och det är av stor vikt att alla i Sverige har en möjlighet att se film som handlar om dem och det liv och den värld de lever i.

För att dessa filmer ska få möjlighet att göras krävs resurser för att möjliggöra lång utvecklingstid och goda produktionsförhållanden. Det är också nödvändigt med ett tidigt lanseringsarbete för att människor på ett tidigt stadium ska få kännedom om filmen för att, när den har premiär, välja att se den på biograf eller varhelst den visas. Att lansera svensk film på biograf idag är kostsamt. Konkurrensen med den engelskspråkiga, framförallt amerikanska, filmen är hård och det krävs mycket arbete och stora resurser för att en svensk film ska kunna synas och höras i denna konkurrens och därmed locka till sig en stor publik. Arbetet är med andra ord inte slut i och med att filmen är färdigställd. Kedjan där intäkterna finns är lång och ett framgångsrikt liv för en film på biograf leder oftast till framgångar i efterföljande fönster, vilket i sin tur genererar pengar tillbaka till producenten och de som investerat i filmen. Med sådana framgångar ökar också viljan hos privata investerare att gå in i fler projekt framöver. Den beskrivna cykeln är avgörande för att skapa goda förutsättningar för branschen och därmed ge publiken en mångfald av film som är angelägen på flera olika sätt.

Efterhandsstödet (publikrelaterat stöd, PRS) premierar filmer som går bra på biograf. Genom ett stöd som kompletterar vår lilla marknads begränsade möjlighet till intäkter attraheras privata aktörer att investera i film. I takt med att den fysiska dvd/blu-ray-marknaden har tappat, har PRS fått en ännu viktigare roll som incitament för privata investeringar. När nu staten säger upp avtalet försvinner också branschens direkta medverkan i filmpolitiken. Ett sätt att markera att den kommersiellt inriktade delen av filmbranschen är viktig, är att öka PRS. Ju mer PRS, desto lättare för en producent att få privata finansörer att bidra till finansieringen. Det är både politiskt och branschmässigt viktigt.

Stödet är också ett viktigt incitament för att dagens system för statistik över biobesök ska kunna upprätthållas. Oavsett visningsfönster kommer statistiken att behöva knytas till det material som Filminstitutet ska bygga sina beräkningar på. PRS är också fullt möjligt att knyta till kvalitativa framgångar. Det skulle gynna arbetet med det övergripande politiska målet att all film, oavsett genre eller målgrupp, ska ha högsta möjliga kvalitet.

För att få brett politiskt stöd för ett stort filmstöd måste attraktionskraften vara stor – många måste få glädje av skattepengarna och särskilt när det gäller massmediet film. Men alla ska ha rätt till hög kvalitet. Med utgångspunkt i detta resonemang finns det strategiska skäl att öka PRS-stödet. Vi föreslår därför att gällande nivå på PRS, som bara

är knuten till biografbesök, kompletteras med en summa på 20 miljoner kronor som kan stimulera den kvalitativa nivån.

Sammantaget ser vi, liksom tidigare år, ett stort behov av att förhandsstöden, efterhandsstödet och lanseringsstödet tillförs ytterligare medel. Mot denna bakgrund äskar Filminstitutet 100 miljoner kronor till dessa stöd, fördelade enligt följande:

	2017	2018	2019
Förhandsstöd	70 Mkr	70 Mkr	70 Mkr
Efterhandsstöd/PRS	20 Mkr	20 Mkr	20 Mkr
Lansering	10 Mkr	10 Mkr	10 Mkr
Summa:	100 Mkr	100 Mkr	100 Mkr

Digitalisering av filmarvet

Att bevara och tillgängliggöra filmarvet hör till en av våra viktigaste uppgifter. Den äldre filmen, tillsammans med ny film, bidrar till att skapa den mångfald av berättelser en demokrati behöver. Den äldre filmen är dock analog och när samtliga visningsfönster, från biograf till TV, är digitala måste även filmerna vara det för att kunna visas. 2011 påpekade vi för första gången i ett budgetunderlag att digitalisering av filmarvet var nödvändig. Vi påbörjade digitalisering i mindre skala 2013 med medel från vårt eget kapital. I slutet av samma år beslutade regeringen att tilldela Filminstitutet 40 miljoner kronor under fem år till denna satsning. Personal, teknik, lokaler och styrande dokument var på plats hösten 2014 och i dagsläget bedrivs arbetet i full styrka. På kort tid har vi genererat ett såväl nationellt som internationellt intresse och framhålls som ett föredöme för utländska filmarvsinstitutioner. Vid 2015 års utgång har 141 filmer digitaliserats och arbetet har redan efter två år gjort en skillnad, men mycket återstår.

För att tillgängliggöra de digitala filmerna har vi även initierat ett proaktivt projekt där vi bland annat startat en biografdistribution av de digitaliserade filmerna. Samtal förs med rättighetshavare, distributörer, biografer, vod-tjänster, tv-kanaler och andra visningsaktörer om tillgängliggörandet. Siktet är inställt på att de digitaliserade filmerna ska kunna visas i även andra fönster än på biograf, t.ex. tv och vod. Den digitala tekniken är vida överlägsen den analoga på så sätt att om filmen är digitaliserad i biografkvalitet kan man lätt överföra den för visning på andra sätt. Många filmer som tidigare inte funnits tillgängliga kan nu publiken åter ta del av, i olika visningsfönster. Digitaliseringen

av filmarvet har därmed gjort det möjligt för rättighetshavare att kommersiellt exploatera äldre material och bidra till en ökande eftermarknad av den äldre filmen. Det är tydligt att ett stort intresse finns, såväl hos bransch som hos publik.

Till skillnad från till exempel text och bild kräver analog film en komplex uppspelnings- och migreringsprocess för att kunna tillgängliggöras. Uppspelningsutrustning och tekniskt kunnande är idag en bristvara. I EU-rapporten *Challenges of the Digital Era for Film Heritage* varnas för att möjligheten att genomföra högkvalitativa digitaliseringar i stor skala inom några få år kommer att vara ytterst begränsad, eftersom den utrustning som används för ändamålet utvecklades av den kommersiella branschen för att digitalt post-producera ny film som spelats in analogt. Detta sätt att göra film har drastiskt minskat i omfattning, varför efterfrågan på dessa produkter också minskat.

Även i en digital värld kvarstår dock behovet av analog kompetens och hantering. I samband med digitalisering krävs djupa kunskaper om analogt material, dels för att välja rätt utgångsmaterial, dels för att på bästa sätt kunna utföra digitaliseringen så att den digitala kopian i möjligaste mån efterliknar det analoga originalet. Traditionellt har filmarkiv kunnat rekrytera specialiserad personal från laboratorier, men i och med att de kommersiella laboratorierna inte längre finns kvar har den möjligheten stängts. Utbildningar på området existerar därtill inte, vilket sammantaget äventyrar den framtida kompetensförsörjningen. Detta gäller också digitaliseringskompetens: eftersom hård- och mjukvara för digitalisering i stor skala är på väg att fasas ut från den kommersiella branschen på grund av ändrade inspelningsformat, kommer så småningom rekryteringsbasen från digitala post-produktionsbolag också att försvinna. Särskilt den överbyggande kompetens som har erfarenhet av både analogt- och digitalt filmarbete kommer vara svår att rekrytera externt.

Det får vidare understrykas att digitaliseringen inte sparar pengar. Digital arkivering, digitalisering och digitalt tillgängliggörande är uppgifter som tillkommer filmarvsinstitutioner utöver traditionell filmarkivering. Behovet att bevara och tillgängliggöra analoga samlingar kvarstår, och i takt med att produktions- och distributionsbolag inte längre har kommersiellt intresse av att ha kvar analogt material kan det också konstateras att inflödet av analogt material till arkivet faktiskt har ökat under den senaste treårsperioden. Det är med andra ord inte möjligt att föra över pengar från bevarandet av det analoga till digitalisering av detsamma.

När det särskilda anslaget för digitalisering är förbrukat 2018 återstår det cirka 8 000 svenskproducerade filmer i samlingarna att digitalisera. Utan finansiering för digitalisering från 2019 och framåt kommer en övervägande del av vårt gemensamma filmarv inte kunna tillgängliggöras för en bred allmänhet, och så småningom inte över huvudtaget. Att upphöra med analog arkivering är inte ett alternativ eftersom kostnaderna

för klimatkontrollerade arkivutrymmen för analog film kommer att finnas kvar, liksom resurser för genomgång, identifiering etc. I de analoga samlingarna finns också 15 000 visningskopior av utländsk film som visats på bio i Sverige, som är en del av vårt filmarv och som vi inte kommer att ha resurser att digitalisera. Denna del av samlingarna är nödvändig för till exempel Cinematekets möjligheter att ha ett brett programutbud, då många av dessa filmer inom överskådlig framtid inte kommer att finnas tillgängliga i digitala, textade versioner. Vårt äskande nedan är alltså gjort med bakgrunden att vi ska kunna fortsätta vår insamling, bevarande och tillgängliggörande av analog film samtidigt som vi ska kunna tillgängliggöra filmarvet för allmänheten i befintliga och kommande digitala visningsfönster.

I vårt budgetunderlag för perioden 2014-2016, som skrevs innan vi fått det särskilda anslaget, äskade vi för ett årligt anslag om 13,2 miljoner kronor. Från och med år 2019 äskar vi för en höjning av våra anslag med samma belopp (13,2 miljoner kronor) för att bedriva digitaliseringsverksamheten i ökat tempo.

Nationell samordning av bevarande och digitalisering av analog film

I Digisams rapport *Ett digitalare kulturarv - Digisams verksamhet 2011–2015* föreslås Filminstitutet ges nationellt ansvar för bevarande av analoga mediebärare för film. Detta ligger i linje med Filminstitutets verksamhet och skulle kunna ske naturligt, men förutsätter ett utökat uppdrag med öronmärkta medel. En genomgående tanke i Digisams rekommendationer är att fokusera resurser och kompetenser till utpekade statliga institutioner och sedan göra dessa tillgängliga för andra. Analog film finns i samlingarna hos många statliga arkiv men dessa har, till skillnad från Filminstitutet, sällan eller aldrig fungerande utrustning, kompetens eller resurser att bevara, visa eller digitalisera sina filmer. Som tidigare konstaterats är de kompetenser och resurser som krävs för analogt filmarbete även viktiga vid digitalisering. Det vore därmed logiskt att fokusera digitaliseringen av analog film till samma aktör som tillhandahåller bevarandet. I Digisams rapport föreslås att samverkan på området ska fortsätta under ledning av Kungliga Biblioteket (KB).

Det digitala filmarkivet

Samtidigt som skiftet på svenska biografer gick från analogt till digitalt upphörde inflödet av ny film till samlingarna, med undantag av den leverans av svenskproducerade filmer som följer av villkor i besluten om produktions- och efterhandsstöd. Vårt arkiv har alltid utgjort filmbranschens minnesbank där vi bevarat upphovspersonernas material i originalformat. Det har möjliggjort framtida exploatering av filmen och därmed intäkter

till producenterna. Det är också det här materialet vi utgår ifrån i vår digitaliseringsverksamhet.

Parallellt med detta har vi också mottagit och bevarat en svensktextad eller dubbad visningskopia av utländsk film och på det sättet tagit hand om ett material som gör det möjligt att i framtiden visa filmen på duk, vilket löpande sker på exempelvis Cinemateket. Denna verksamhet gjorde även vårt arkiv en angelägenhet för filmdistributörerna. När distributörerna gick över till digitala visningskopior upphörde den frivilliga depositionen av visningsmaterial till vårt arkiv, till stor del på grund av att vi inte kan långtidsarkivera kryperat material, vilket många visningskopior är. Vi kommer under 2016 att närmare undersöka möjligheten att, med rättighetshavarnas tillstånd, dekryptera material för arkiveringssyfte och på så sätt komma runt detta problem.

Ordningen att bevara film och filmrelaterat material är i de flesta länder reglerat i den nationella pliktexemplarslagen. Enligt den svenska lagstiftningen lämnas pliktexemplar av film till KB. De lämnas dock inte in i originalformat, dvs. som biograffilm. Eftersom biograffilm inte heller lämnas in till Filminstitutet har vi i dagsläget ett ur filmarvshänseende kritiskt glapp i insamlingen av film. Samtal med KB om hur vi gemensamt kan åtgärda detta problem har inletts och vi kommer under 2016 även att ta fram en plan för att täcka igen även andra glapp som uppstått på grund av digitaliseringen av distribution och visning. När detta är åtgärdat kommer inflödet av material till det digitala arkivet motsvara det gamla inflödet till det analoga. Det digitala arkivet kommer därmed att växa på ett sätt som gör att det kommer att närma sig det analoga i omfattning.

Som tidigare beskrivits är det digitala arkivet något som tillkommer ett filmarkiv som ett komplement till det analoga arkivet. Våra medel idag återspeglar bara förvaltning av det analoga arkivet. 2013–2016 har vi tagit medel för arkivering av digitaliserad film och den nya digitalt födda filmen från övrig verksamhet. Vi äskar härmed ett årligt tillskott på 2 miljoner kronor från 2017 för denna nya verksamhet.

Textning av digitaliserade filmer

Som tidigare konstaterats så finns ett stort intresse för det svenska filmarvet nationellt och internationellt. Filminstitutet bistår varje år biografer, festivaler, cinematek och arkiv med visningskopior av äldre svensk film. Digitaliseringen innebär en ny möjlighet att i stor skala tillgängliggöra det svenska filmarvet men för att det ska kunna ses utomlands behöver filmerna textas, i huvudsak på engelska. Även inom Sverige finns det behov av textad film, både på svenska och på engelska.

Filminstitutet har 2015 och 2016 omprioriterat i befintlig budget, där det varit möjligt, för att texta de filmer där textningen ger mest effekt. Till exempel textades flera filmer med Ingrid Bergman på engelska 2015 då det kring hennes 100-årsjubileum fanns ett stort internationellt intresse för hennes filmer och 2016 textar vi flera barnfilmer på svenska så att de kan användas i större utsträckning inom skolbio runt om i landet. Framåt kommer Ingmar Bergman-jubiléet 2018 skapa en enorm efterfrågan på hans filmer internationellt. Befintliga medel räcker dock endast till textning av en liten del av de digitaliserade filmerna.

För att kunna texta och därmed öka tillgängligheten för de digitaliserade filmerna äskar Filminstitutet totalt 3 140 000 kr fördelade enligt följande:

	2017	2018	2019
Svensktextning	840 000 kr	840 000 kr	400 000 kr
Engelsktextning	380 000 kr	380 000 kr	300 000 kr
Summa:	1 220 000 kr	1 220 000 kr	700 000 kr

Kostnaderna för 2017 och 2018 inbegriper textning även av filmer som digitaliserats 2013–2016 och som inte textats. Kostnaden 2019 är för de filmer som digitaliseras det året, förutsatt att nya medel enligt äskandet för digitalisering av filmarvet ovan tillförts.

Stöd till unga kvinnors filmskapande

Mellan 2010–2015 fick Filminstitutet särskilda medel för en flerårig satsning på att öka jämställdheten i filmbranschen genom stödet till unga kvinnors filmskapande. Satsningen slutredovisades i slutet av mars 2015. Under perioden fördelades pengar till regionala satsningar på växthus och talangutveckling för och av unga kvinnliga filmare. Samtal med kvinnor, som deltagit i de olika programmen, visar på att verksamheten varit mycket viktig för deras konstnärskap. Erfarenheter från satsningarna visar att de varit viktiga för det strategiska arbetet för jämställdhet på regional nivå, men också för att det finns ett stort behov av att bredda den särskilda satsningen till jämställdhet och ökad mångfald. Satsningen har också bidragit till att på ett strategiskt plan flytta fram positionerna för filmen inom flera olika regioner.

För att driva arbetet vidare i samarbete med regionerna äskar Filminstitutet 1,5 miljoner kronor årligen för en period om tre år.

Stöd till samiskt filmcentrum

Filminstitutet har i tidigare budgetunderlag äskat om medel för stöd till samiskt filmcentrum, så görs även i år. Dessa medel bör gå till att stödja utvecklingen av samisk filmkultur som startades av ett samiskt kulturcentrum i Kautokeino i Norge. Genom filmcentrumet samarbetar samer från Sverige, Norge och Finland. Ett samarbete med andra liknande organisationer över hela världen har snabbt etablerats. Hittills är det bara den norska regeringen som gett stöd till det samiska filmcentrumet. Finland har för avsikt att avsätta medel till centrumet och det är rimligt att även Sverige bidrar.

Mot den bakgrunden äskar Filminstitutet återigen 500 000 kronor om året för stöd till det samiska filmcentrumet i Kautokeino. Pengarna ska förstärka de personella resurserna för utveckling av filmprojekt med samiskt innehåll, främst kort- och dokumentärfilm. För eventuellt produktionsstöd måste producenterna sedan gå den vanliga vägen, det vill säga till filminstituten i Norge, Finland och Sverige.

Kompensation för pris- och löneomräkning

Det statliga anslaget till filmkulturell verksamhet har legat på samma nivå sedan år 2006. Anslaget till filmkulturell verksamhet finansierar insatser för filmarvet, kommunikation, Filmrummet, viss stödhandläggning inom avdelningen Filmstöd, viss del av den gemensamma administrationen samt stöd till visningsorganisationer, festivaler, import och lansering samt verksamhetsområdet barn och unga. De senaste årens avsaknad av uppräkningsanslag har inneburit att värdet av dessa stöd minskat.

Liksom tidigare år begär Filminstitutet kompensation för pris- och löneomräkning. Den indexuppräkningsregel som i regel gäller för statliga myndigheter gäller inte för Filminstitutet. Vi är angelägna om att nuvarande stöd inte urholkas och att kompetensen i handläggning bibehålls. För att det ska bli möjligt är det angeläget att det filmkulturella anslaget i framtiden kompenserar för pris- och löneomräkning.

Sammanfattning av äskanden för perioden 2017–2019

I riktlinjerna för budgetåret 2016 avseende statens bidrag till Stiftelsen Svenska Filminstitutet framhålls att om förslag läggs fram som beräknas leda till ökade kostnader för staten bör Filminstitutet redovisa förslag till åtgärder inom den egna verksamheten som leder till motsvarande minskning av kostnaderna. Det är Filminstitutets uppfattning att det inte är möjligt att lägga förslag om minskning av kostnaderna utan att ambitionsnivån minskar inom nuvarande verksamhetsområden.

Filminstitutets äskanden för perioden 2017–2019, utöver befintliga medel, framgår av följande tabell:

Verksamhet (beloppen anges i Mkr)	2017	2018	2019
Stöd till produktion av film	100	100	100
Digitalisering av filmarvet	-	-	13,2
Digitala filmarkivet	2,2	2,2	2,2
Textning	1,22	1,22	0,7
Unga kvinnors filmskapande	1,5	1,5	1,5
Stöd till samiskt filmcentrum	0,5	0,5	0,5
Summa:	105,42 Mkr	105,42 Mkr	118,1 Mkr

Därutöver äskar Filminstitutet kompensation för pris- och löneomräkning.

Stockholm den 1 mars 2016

För Stiftelsen Svenska Filminstitutet

Anna Serner
VD